

Культурно-освітня діяльність громадських організацій української діаспори в Канаді (1991-2014 рр.)

З. А. Потіха

Київський університет імені Бориса Грінченка
Corresponding author. E-mail: z.potikha@gmail.com
ORCID 0000-0001-9923-316X

Paper received 26.05.20; Accepted for publication 16.06.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-231VШЗ9-03>

Анотація. Стаття присвячена висвітленню культурно-освітньої діяльності громадських організацій української діаспори в Канаді. Аналіз наукових джерел дозволив з'ясувати що в країні існує велика кількість громадських організацій, які працюють над збереженням та поширенням української культури, а також над інтенсифікацією зв'язків української діаспори з Україною. У статті досліджено та проаналізовано вплив громадських організацій на становлення українців діаспори повноправними членами канадського суспільства.

Ключові слова: діаспора, українці Канади, громадські організації, Культурно-освітня діяльність.

Вступ. Актуальність теми дослідження обумовлена важливою роллю громадських організацій в утвердженні України на міжнародній арені. Мільйони українців проживають за межами української держави, в більшості обставин це було викликано політичними та економічними негараздами в країні, що спонукали до масової еміграції населення. На нових місцях поселення вони намагалися зберегти свою ідентичність активно розбудовуючи своє національно-культурне життя, створюючи дієві громадські організації, що стали центрами життєдіяльності української громади.

Короткий огляд публікацій по темі. Питання культурно-освітньої діяльності громадських організацій української діаспори в Канаді виступає об'єктом вивчення українських науковців: А. Атаманенка, Ю. Недужко, В. Євтуха, О. Ковальчука, А. Попока, В. Трощинського, Ю. Зайчука та ін [1; 7; 10; 15]. Ю. Недужко у своїй роботі зазначає, що українська діаспора приділяла значну увагу освітньо-виховній системі, створивши широку мережу власних шкіл із навчанням українською мовою [10]. Ю. Зайчук, в свою чергу, дослідив культурно-освітні процеси у середовищі української громади в Канаді [7].

Вивченням громадських організацій у Канаді насамперед займалися представники наукових кіл діаспори. Перелік і види діяльності цих організацій можна знайти в дослідженні М. Марунчака [9]. М. Боровик, Б. Кордан звертають увагу на освітні досягнення української діаспори в Канаді [3; 17]. О. Герус в своїй роботі аналізує діяльність Союз Українців Самостійників (СУС) на шляху до консолідації всіх національних сил діаспори в Конгрес українців Канади [5].

Разом з тим, наявні праці українських і канадських вчених далеко не вичерпують усіх аспектів досліджуваної проблеми.

Мета статті полягає в поглибленому дослідженні культурно-освітньої діяльності громадських організацій української діаспори в Канаді та їх внеску в збереження національної ідентичності.

Матеріали та методи. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні методів аналізу, синтезу й порівняння – для всебічного розгляду проблеми.

Результати та їх обговорення. Громадські об'єднання виникали в різних формах і, незалежно від виду діяльності (бізнесові, просвітницькі, культурницькі), були помітним елементом української самобутності,

та виявом культури українського етносу. Переважна більшість громадських організацій були засновані вихідцями з України та діяли на засадах ціннісно-культурницьких та етичних традицій, властивих українському народові; вони матеріально підтримували культурницькі ініціативи українських емігрантів та їхніх нащадків; зберігали мовну ідентичність. Великі організації засновували свої газети, на шпальтах яких містилася інформація про культурне життя в Україні та діаспорі, це сприяло формуванню та підтримці патріотично орієнтованої атмосфери життєдіяльності в українських колах [15].

На початок ХХІ ст. у Канаді нараховується близько тисячі організацій української діаспори [11].

Так, починаючи з минулого століття свою активну діяльність розпочав Союз Українців Самостійників (СУС), Українське Національне Об'єднання (УНО) та Конгрес українців Канади (КУК) [5]. У той же час з'явилися й жіночі та молодіжні осередки: Жіноче товариство ім. Ольги Басараб, Союз української молоді Канади (СУМК), організація української молоді «Пласт», Об'єднання демократичної української молоді (ОДУМ) та ін [9].

Союз Українців Самостійників була першою з українських громадських організацій в Канаді, яка є надбудою для таких крайових організацій: Союз Українок Канади; Товариство Українців Канади; Союз Української Молоді Канади – Українська Православна Молодь; СУС Фундація; Українські Народні Доми Виховні Інститути – Св. Володимира в Торонто, Св. Івана в Едмонтоні і Петра Могили в Саскатуні; Український Музей Канади [13].

Офіційним органом СУС є часопис «Український Голос», що був першим народним часописом у Канаді. «Український Голос» є комунікатом серед української громади та за цей довгий час став історичною хронологією українсько-канадського суспільства та інформативним джерелом у справах, пов'язаних з Україною» [13].

До складу СУС входять Український інститут П. Могили в Саскатуні й Інститут ім. М. Грушевського в Едмонтоні, що згуртували велику кількість українських поселенців. Інститути пропонують різні виховні та культурно-освітні програми; літні курси з поглибленого вивчення українознавства; організують подорожі до України. На зібраннях інститути підтримували ініціативу та активність громадських діячів і визначали напрями

руху у справі єднання українців діаспори на патріотичних засадах.

Одним із найбільших досягнень СУС вважають створення Українського Музею Канади в Саскатуні, з метою збереження і поширення українського народного мистецтва. Він є одним із найбільших українських етнічних музеїв в діаспорі. Також Український Музей має філії в Торонто, Вінніпезі, Едмонтоні, Калгарі та Ванкувері [19].

СУС приділяє велику увагу освіті, організовуючи різні семінари, а також літні курси з поглиблення українознавства для дорослих.

Молодь, що зорганізована в Союз Української Молоді Канади – Українська Православна Молодь, звертає особливу увагу на культурну спадщину та включається до загальної організаційної праці. СУС розуміючи важливість відповідного виховання молоді в українському дусі, прикладає багато зусиль в цьому напрямі. СУС та складові організації підтримують літні оселі, надаючи фінансову допомогу на загальні потреби та молодим учасникам, з цією метою було створено СУС Фундацію. Багато із вищезгаданих проєктів Самостійницьких організацій одержують фінансову допомогу від Фундації [13].

Вже більше 80-ти років продовжує свою культурно-освітню діяльність Українське Національне Об'єднання. УНО має філії по всій Канаді. Кожна філія діє самостійно, Національна Рада Директорів координує діяльність філій та визначає політику організації. З УНО співпрацюють ідеологічно споріднені, так звані братні організації, також при УНО діє Український визвольний фонд (Українська асоціація ветеранів війни (УАВВ), Українська жіноча організація (УЖО), Українська Національне Молодіжне Об'єднання (УНМО), «Поміч України» / «Пенні фонд») [14].

УНО веде широку культурно-освітню діяльність, що включає в себе: народні доми, школи українознавства, Вищі освітні курси, літні виховні табори молоді, гуртки самодіяльності. При філіях діють репрезентативні ансамблі: хор О. Кошиця (Вінніпег), хор Н. Городовенка (Монреаль), танцювальна група «Калина» (Торонто). Найбільша філія в Торонто (бл. 600 чл.) має літню оселю біля оз. Сімко. У Вінніпегу при УНО створено «Осередок української культури і освіти» з музеєм, бібліотекою та архівом українців Канади, де і зберігається основна частина архівних документів цієї організації [18]. УНО ініціювало творення кооперативів і кредитових кас. При організації діє видавництво, що випускає календарі-альманахи, тижневик «Новий шлях», та інші публікації [6].

УНО сьогодні ставить перед собою головні цілі: об'єднувати усіх українських канадців без огляду на їхні політичні, релігійні та інші переконання; виховувати українців у дусі гідних громадян Канади; зміцнювати і розширювати вплив українсько-канадської громади у канадському суспільстві; служити українсько-канадській громаді, відстоювати її спільні інтереси, захищати її репутацію; бути основою наших найкращих культурних надбань, які поширюватимуться в Канаді; інформувати канадців про українську культуру та історію і поширювати правдиву інформацію про Україну; конструктивно підтримувати незалежність України [14].

УНО пропагує відзначення знаменних та релігійних свят у історії українського народу (Різдва, Великоддя, Акту злуки тощо), вшановує відомих діячів та борців за незалежність (С. Петлюри, Є. Коновальця, І. Франка,

Т. Шевченка та ін.) [16].

Щоб зустріти виклики майбутнього УНО забезпечує програми, які відповідають потребам українських канадців та їхній культурній спадщині сьогодні. Серед них: «Освітня екскурсія Країна-калина» для молоді віком від 15 до 25 років; заснування Інституту молодих провідників імені сенатора Павла Юзика, засновника і першого президента Молоді Українського Національного Об'єднання (МУНО); створення українських суботніх шкіл, ресурсних центрів та багато інших ініціатив.

Також при УНО діє один з найвідоміших таборів для дітей українсько-канадського походження віком від 7 до 15 років – «Сокіл». Розташований він на березі озера Сімко. Програма літнього табору «Сокіл» складається із чотирьох частин: розваговий табір і табори із спеціалізованими програмами – карате, футбол, українські танці [14]. Культурно-освітня діяльність УНО залишила помітний слід у канадському та українському суспільстві.

Понад 70 років Конгрес Українців Канади координує та представляє інтереси українсько-канадської громади. Нині у його структурі – 33 організацій і 35 відділів у 6-ти провінціях Канади [11].

Основним завданням КУК як організації надбудови є організоване представництво та відстоювання інтересів української громади перед урядом Канади та органами місцевого самоврядування, контакти із іншими національними громадами. На місцевому рівні функцією КУК є налагодження співпраці між своїми складовими організаціями, сприяння їх роботі та координація масштабних проєктів (відзначення національних свят, фестивалів української культури та ін.).

5–7 листопада 2010 р. відбувся XXIII Конгрес українців Канади, присвячений 70-літтю заснування. Під час офіційного відкриття цього форуму президент Світового конгресу вільних українців Є. Чолій зазначив, що одним із найважливіших здобутків КУК було прийняття Канадою статусу багатокультурної держави [2].

Так, активіст КУК, професор Альбертського університету М. Лупул був співзасновником програми двомовного англійсько-українського викладання у державних школах провінції Альберта. Він виступив у пресі зі статтями «Шляхи, які відкриваються перед Канадою у час політичної кризи, та їхні наслідки для багатокультурності», «Багатокультурність як державна політика», «Багатокультурність та канадська національна ідентичність», пропагував ідеї багатокультурності на численних семінарах і конференціях з питань взаємовідносин українців з іншими етнічними громадами — єврейською, російською, німецькою, польською [4]. Політика багатокультурності відкрила перед українцями нові можливості для розвитку та збереження своєї мови, культури, звичаїв і традицій, національного виховання молодого покоління.

Завдяки зусиллям КУК федеральний та провінційний уряди Канади у 2011 р. прийняли закон про визнання Голодомору як геноциду українського народу. КУК й надалі продовжують закликати канадський та український уряди підвищувати інформованість та обізнаність світу про Голодомор і злочини комунізму [12].

На конгресах КУК обговорює стан і перспективи розвитку україномовного навчання і національного виховання молоді, розробляється політика взаємодії з державними органами влади щодо забезпечення освіти канадських українців, двомовна українська освіта, у тому числі введення української мови в публічні школи й

провідні університети Канади.

Тож головною місією КУК є представлення інтересів українців Канади перед урядом та народом; координація участі української етнічної групи у культурному і соціальному житті Канади; сприяння розвитку дружніх взаємин між Канадою та Україною; збереження самобутності громади шляхом активізації діяльності українських шкіл, церков, творчих колективів; надання необхідної допомоги новоприбулим з України [8].

Висновки. Протягом десятиліть в українській діаспорі зібрано значний духовно-культурний потенціал, українцями створено наукові, літературні та мистецькі цінності. Аналіз наукової літератури дозволив з'ясувати що

в Канаді існує велика кількість громадських організацій, які стали центрами життєдіяльності української громади та посприяли збереженню національної самобутності українців. Громадські організації українців за кордоном розуміли, що для майбутніх поколінь діаспори вкрай важливо зберегти культуру та історичну пам'ять свого народу. Тому величезна увага приділялася популяризації української мови та книги, у тому числі через бібліотеки та самоосвітні гуртки. Таким чином, українська етнічна група в Канаді з її розвиненою системою громадських, культурних, освітніх осередків є невід'ємною частиною багатонаціональної країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атаманенко А. Українське Історичне товариство: ідеї постаті, діяльність (1965-1991). – Острог, 2010. – 672 с.
2. Багатокультурність - Українська етнографія. URL: <http://etno.us.org.ua/tag/багатокультурність/>
3. Боровик М. Століття українського поселення в Канаді (1891 – 1991). – Українська Могилянсько-Мазепинська Академія Наук (УММАН). – Монреаль/Оттава-Канада, 1991. – 485с.
4. Бюлетень КІУС. – 2003. – № 3. – С. 1–7.
5. Герус О. Консолідація української суспільності в Канаді / Життєвий досвід українців у Канаді: рефлексії / ред. кол. О. В. Герус, І. Герус-Тарновецька, С. Ярмусь. – Вінніпег: Українська вільна академія наук, 1994. – С. 115–152.
6. Енциклопедія українознавства. – Париж, Нью-Йорк, 1980. – Т. 9. URL: <http://izbornyk.org.ua/encycl/euii267.htm>
7. Заячук Ю. Освітня діяльність вищих українознавчих інституцій Канади: історичний контекст і тенденції сьогодення // Український вимір. Міжнародний збірник інформаційних, освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. – Ч.4. – Кн.2.- Ніжин: Видавництво НДУ ім.М.Гоголя, 2005. – С.111-126.
8. Конгрес українців Канади. URL: <https://ucc.ca/>
9. Марунчак М. Історія українців Канади: в 2-х тт. – Вінніпег: Українська вільна академія наук, 1991.–т.І.–464 с.–т.ІІ.–512с.
10. Недужко Ю. Освітньо-виховні аспекти діяльності української діаспори країн Заходу в контексті боротьби за державну незалежність України (середина 40-х - 80-ті роки ХХ ст.). URL: <http://www.history.org.ua/JournALL/xxx/12/26.pdf>.
11. Посольство України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/ukrainians-in-%D1%81%D0%B0>
12. Річний звіт Конгресу Українців Канади. URL: http://ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meeting_2012/UCC.pdf
13. Союз Українців Самостійників. Звіт (2010 – 2011 pp.). URL: http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2011/Reports/SUS.pdf
14. УНО. URL: <https://www.unfcanada.ca/?lang=uk>
15. Українська етнічність поза межами України / В. Євтух, О. Ковальчук, А. Попок, В. Трошинський // Народна творчість та етнографія. – 2010. – № 4. – С. 5-20.
16. ЦДФЗУ – Ф.50, оп. 1, спр. 2.
17. Kordan B. Ukrainian Studies Courses at Canadian Universities: Trends, Prospects and Implications. –Edmonton: CIUS, 1983.–30p.
18. Ukrainian Cultural and Educational Centre Oseredok. URL: <https://oseredok.ca/>
19. Ukrainian Museum of Canada. URL: <https://umcyxe.ca/>

REFERENCES

1. Atamanenko, A.(2010) Ukrainian Historical Society: ideas, figures, activities (1965–1991). Ostroh, 672 p.
2. Multiculturalism - Ukrainian ethnography. URL: <http://etno.us.org.ua/tag/багатокультурність/>
3. Borovyk, M. (1991). The Century of the Ukrainian Settlement in Canada (1891–1991). Montreal – Ottawa: Ukrainska Mohyliansko-Mazepynska akademiia nauk (UMMAN), 485 p.
4. CIUS-Newsletter – 2003. – № 3. P. 1–7.
5. Gerus, O. (1994) Consolidation of Ukrainian community in Canada. O. Herus, I. HerusTarnovetska, S. Yarmus (Eds.). Life experience of Ukrainians in Canada: reflexions. Winnipeg: Ukrayins'ka vil'na akademiya nauk. P. 115–152.
6. Encyclopedia of Ukraine. (1980) Paris, New York, vol. 9. URL: <http://izbornyk.org.ua/encycl/euii267.htm>
7. Zayachuk, Yu. (2005), Educational activities of Ukrainian higher institutions of Canada: historical context and present trends, Ukrainian dimension. International collection of information, educational, scientific, methodological articles and materials from Ukraine and diaspora, Part 4, Book 2, Nizhyn, P. 111–126.
8. Ukrainian Canadian Congress. URL: <https://ucc.ca/>
9. Marunchak, M. (1991). The History of Ukrainians in Canada: in 2 Vol. Vol. 2. Winnipeg: Nakladom Ukrainskoi vilnoi akademii nauk v Kanadi, 512 p.
10. Neduzhko, Yu. Educative aspects of the Ukrainian diaspora in the West in the fight for independence Ukraine (mid 40's – 80-ies of XX century). URL: <http://www.history.org.ua/JournALL/xxx/12/26.pdf>
11. Embassy of Ukraine in Canada. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/ukrainians-in-%D1%81%D0%B0>
12. Ukrainian Canadian Congress Annual Report URL: http://ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meeting_2012/UCC.pdf
13. SUS Annual Report. URL: http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2011/Reports/SUS.pdf
14. Ukrainian National Federation of Canada URL: <https://www.unfcanada.ca/?lang=uk>
15. Yevtukh, V., Kovalchuk, O., Popok, A., Troshchynskyi, V. (2010). World-Wide Ukrainian Ethnicity. Folk creativity and ethnography, 4, P. 5-20.
16. Central State Archives of Foreign Archival Ukrainica (TsDAZU) – Fund 50 , Series 1, File 2.

Cultural and educational activities of community organizations of the Ukrainian diaspora in Canada (1991-2014)

Z. A. Potikha

Abstract. The article is devoted to the coverage of the cultural and educational activities of community organizations of the Ukrainian diaspora in Canada. An analysis of scientific sources revealed that there are many community organizations in the country that work to preserve and disseminate Ukrainian culture, as well as to intensify relations between the Ukrainian diaspora and Ukraine. The article explores and analyzes the influence of community organizations on the formation of the Canadian Ukrainians as full members of Canadian society.

Keywords: diaspora, Ukrainians of Canada, community organizations, cultural and educational activities.